

821.161.2-1

K59

АНАТОЛІЙ КОЗЛОВ

Вірши

821.161.2-1
K59

АНАТОЛІЙ КОЗЛОВ

Вірші

664398

664398

КРИВОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
БІБЛІОТЕКА

Кривий Ріг

Видавець Роман Козлов

2018

УДК 821.161.1
К59

Цю збірку віршів
Анатолій Козлов
(29.07.1938 – 30.10.2014)
готував до друку
на початку дев'яностих років.

Та побачити світ їй судилося нині.

Присвячую її вихід
вісімдесятиліттю
від народження батька.

Роман Козлов

ISBN 978-617-7643-13-4

© А. В. Козлов, 2018

ЗАСПІВ, або ДО МОГО ПОКОЛІННЯ

Своєму синові присвячую

Не питай у мого покоління,
Чи дитинство забуло своє:
Воно в нього на серці камінням —
Часом дихати важко стає.

Нам війна підсипала в колиску
Ранню мудрість і витвори зла
І проміння кривавого блиском
Руки й очі навек сповила.

У сирих погрібах колихала
Безпощадною лютістю бомб,
Аж вервечки життя обривала —
Дуже щира у бомби любов...

Ще й по тому чекали нас міни,
Як війна за кордон утекла:
То якогось криваво запинить,
То підірве душ п'ять край села...

Слідопит про таке не питає...
Та й у серці не страхи оці,
А оте, як дядьки-поліцаї
Били матір в живіт, по лиці,

Як за груди хапали бабусю
Два фашисти, іржучи до сліз,
Як дитиною постріли трусять...
І як батько, із фронту... приліз...

Покоління моє, покоління,
Піднімайся рівніш проти зла,
Щоб не впали горілим камінням
На серця нам
синівські тіла.

Lipurne

ЛИПНЕВЕ

Своїй матері присвячую

Кароока пісенька —
Дівчина,
Воркуванням голуба
Вінчана,
Під осіннім поглядом
Холоду
Проводжала першую
Молодість...

Потім хмари синіми веслами
За льодами білими, скреслими,
Розписали зиму під літечко,
А шляхетність липи — у квіточку.

Липа, літо й сонечко краснее
На решітце крони гіллястої
Щиро пересіяла-віяла
На вітрах, що звалися мріями...

А із тих крайчиків —
Зайчиків,
З колоскових росяних
Зачісок,
З колючок розвітрених
Пагонів
Липень сотворив мене,
Легідний.

МОЄ ЛІТЕЧКО
(теплий спогад)

Терзають нас
Високі злети пам'яті,
Хоч люди в них лиш тінню постають,
Та в спогадах,
Яким є лихо рамою,
Живіше те, що зборювало лють.

Пригадую:
В гарбі поміж обідами
На білий степ чумакував,
Дзвінки мами
Коржем в дорозі снідали,
А я свій сон під сонцем доганяв.

А там в степу
Дівчата, наче квіточку,
Мене вплітали в росяний вінок,
Назвавши якомсь ніжно й тепло —
«Літечко»
І давши в руки щедрий колосок.

«Літечко» несло за ними колоса,
Пісні збирало,
Жарти, сльози й сміх,
І бавилось,
Немов струною, голосом,
Купалось в барвах заходу чудних...

Пригадую,
І все навкруг теплішає.

Розгойдались думи серед степу
На вервечках променів тугих,
Котить вітер пісню, ніжну й теплу,
Я над нею пташкою застиг.

І немає в співі тому фурій,
Ні казкових писаних чудес —
Прямо піді мною серед степу
Хтось убитий колосом воскрес.

Може, й рідний?..

Я ТВЕРДО ВІРЮ

Я маю мрію,
Тричі давню, —
Ще ту, що в правіки жила.
Відкрив я їй і серце, й ставні —
Клонюся їй, мов ковила.

Її полощуть
Дні весняні
Блакитним подихом вітрів.
Її на площі в сині рані
Несуть в пелюстках прапорів.

І вже за неї
Стільки крові
На світі білім пролилось,
Що навіть небо сном багровим
На віки вічні пройнялось —
Мир!!!

БАРВИ СТЕПУ

Вимітає полум'ям
Обрій ніч заморену —
Сни врозтіч біжать,
Сонце щедрим колобом
На опарі зоряній
Сходить, як діжа.

Забриніли промені
Сонячної ніжності —
Доли піснеграй,
З колисковим гомоном
Ластів'ята гніздяться —
Найрідніший край,

А у небі синьому
Жайворон гойдається —
Май замайорів,
Степ — сорочка синова —
Любо вишивається
Співом кольорів.

Люди стелять райдужне,
Ніжностями виткане
Плетиво ланів —
Тут не можна байдуже:
Я вплітаюсь ниткою
В пісню кольорів.

Діди мої, прадіди славні,
Безвусі батьки-солов'ї,
Ваш подвиг — кривавий наставник
В роки неспокійні мої.

Я знаю — уміли любити
І жінку, і землю, і клас,
Сховавши під латані свити
Дрібоньких безпомічних нас.

І так ви уміли горіти,
Зустрівши в бою свій кінець,
Що сонце спускалось погрітись
До ваших вогненних сердець.

І нам іще жарко від того
Багаття шалених років...
Народи ж — за вами, — у ногу —
Аж світ від ходи затремтів!..

Чому ж почали ми топтати
Народ за гріхи вожаків?..
Чому ж ми розводим дебати,
Де треба солоних потів?!

ПЕРШИЙ ДЕНЬ

Вісімнадцять! Мені — вісімнадцять!
Це життя мого перший виток.
Щось згадати хотів, та намацав
У минулому тільки рядок:

«Підіймайся до праці, синок!»
І натягує промені ранок,
Наче струни веселий скрипаль, —
Нині вперше зі мною устануть
Праця й слава, і, певне, печаль.

Це сьогодні мені Батьківщину,
Молоток і новенький верстат
Вручать щиро, і слово «Людина»
Не посміє від мене відстать.

А Я ХОТІВ БИ

Несе мене
Машина часу
Шляхами витворів людських —
Куди вже там
Тому Пегасу:
Стоїть — від подиву застиг.

А я
Любуюся красою
Казкових стрункостей його,
Наївно щирою
Жагою
Летить попереду всього.

А я хотів би
Пересісти
І тихо тюпати в казки,
А я хотів би...
Тільки місце
Моє в машині — крізь віки,

Бо світ — не казка,
Він — жорстокий...

РОКИ Й СТОЛІТТЯ

Дев'ятнадцять — ключем журавлиним
Понеслись у ясну далину,
Ніби щастя людського перлини
Хтось у небо, завзятий, сипнув.

І не знаю, за чим мені гнатись,
І не знаю, куди полетіть:
За новим і тривожним двадцятим
Чи за мевом дитячих століть.

Та дитинство — загублене мево...
Двадцять перший за руку бере —
Він казки всі назавжди розклеїв,
Перевіяв і давнє, й старе.

Він нікого не просить, не кличе —
Вимагає, шикуює, веде,
Заглядає стратегам в обличчя —
Вивіряє, чи серце тверде,

Вивіряє, чи розуму є...

Бо двадцятий — то дуже серйозний...

ЩАСТЯ

Вже пройшов чистилище любові,
Різних дум розгнівані завали,
Роздоріжжя, виткані шовково...
І зрадливість мрій уже відстала.

Вже позаду казка про майбутнє,
Вже позаду вимріяні днини,
Та людського щастя дивна сутність
Виставляє знову перетини...

Піднімаюсь я, та не в багрянність,
А туди, де праця душу тішить, —
Мабуть, я в майбутньому дістану
Семипітне щастя — найцінніше!

МУЗАМ

Музи, музи,
Квіти веснянії,
Ви до мене в гості зайдом не ходіть —
Я в солодкій тузі
Серце не розвію,
Я співать не буду, ніби мимохідь —

Я хотів би думать...

Синобити маті...

Якось друга кинув
У вогні завзяття —
Налякався, зблід,
І, мов камінь в спину,
Я відчув прокляття,
Кинуте услід...

Я то знаю,
Люди милі,
Ви не вовча згряя.
Чому ж гірше
Ніж в могилі
Серед вас буває?..

Хочу глянути
Угору
До самого неба,
А дивитись,
Мабуть, в пору
На самого себе!..

Щось бурчать під вагоном колеса,
До вікна прикипіла пільма...
Ой нудні ж перегони експресу —
Ніби краю й кінця їм нема.

Сонно тиша сопе на полиці,
Цідить світло пилюці ліхтар,
Хтось в кутку ще плете небилиці,
А на серці нудоти тягар.

Щонайважчий тягар — порожнеча,
І у пам'яті наче провал...
Хоча б сонно упала на плечі
Чи своя, чи чужа голова.

Хоча б сонно упала на плечі...

Одверніться, люди — я заплачу,
Бо душа гармонії бажає,
Та не мокнуть очі, коли бачу:
Коло мене ще один страждає...

Працювати хочеться і злитися,
Щоб йому сльозою не пролиться.

КЛЯТВА

Не бажаю з порою сваритися,
В ногу з нею, хоч важко, — з руки,
Та й років моїх промені-китиці
Мають зв'язувать цілі віки.

Я межі очі римою лізтиму,
Щоб згоріти у часу в очах,
Щоб не славу із уст ваших злизувать —
Ожирілого спокою жах.

Я щодня буду кожного ситого
І того, хто дітей породив,
Знову й знову жорстоко запитувать:
«Що для миру сьогодні зробив,

Щоб у цьому вже віці, двадцятому,
Кожну бомбу і кожен снаряд
Розрядити не смертю й прокляттями —
Світлом розуму, вибухом свят?..»

Клятва пишеться в часі майбутньому,
Та останнім звіряється днем —
І коли не зроблю чогось путнього,
Хай і син, і онук прокляне.

СПОВІДАЛЬНЕ

Любив послухать пісню гречну
Аж поки й сам не заспівав
І, наче курка над яєчком,
Над першим віршем закричав.

А далі — слово... Слово горде
І неприступне, і чуже
Тому, хто в нього дзвін загорне
І тільки ритми стереже.

Воно із рук моїх, невмілих,
Любило пера вибивать,
І знов над совістю висіло —
І знов примусило писать.

Писав, писав... Аж бачу — годі,
Бо лиск метафор — диво з див —
Не знає меж, не знає бродів —
І все написане спалив.

Спалив, проклявши ту годину,
Коли прокрався в душу ритм...
Та вже мені нема спочину,
Бо в серці дум вогонь горить...

І знов пишу, та не блукаю
У хащах вишуканих слів —
Слова до серця приміряю,
Думки — до праці і вогнів,

Приймаю правду за основу,
Щоб потім в неї заплести
Трударських дум високу мову,
Науки й праці злет крутий.

Тому й прошу сьогодні слова.

*Хто з любов'ю
не знається...*

«Слово о полку Ігоревім»
ПЛАЧ ЯРОСЛАВНИ
(адаптація)

Як зозуля одинока, над Дунаєм
Вранці голос Ярославни пролітає:

«Розправлю крила з горя в'ялі,
Багрян рукав змочу в Каялі
І закривавлені багрянні
Омию грізні княжі рани».

У Путивлі Ярославна рано плаче,
А на брамі на високій вітер скаче.

«Вітрило-вітре, нащо вієш,
Ворожі стріли градом сієш
На воїв лада? Геть до моря!

Забрав же радість — досить горя».

У Путивлі Ярославна аж ридає,
До Дніпра, немов до батька, промовляє:

«Могутній Дніпре, зрушив гори,
Не дай пролити сльози в море;
Гойдав насади на чужину —
Верни ж бо князя і дружину».

У Путивлі Ярославна ніч ридає,

Рано сонце золотее зустрічає:

«О, Сонце, втіха наша й доля,
Нащо ти воям серед поля
Жагою луки замикаєш,
Журбою стріли затискаєш?»

Й. В. Гете
ТРАВНЕВА ПІСНЯ
(переклад)

В якому сайві
Усе навкруг!
Сміється сонце!
Веселий луг!
 Квітки пробились
 Крізь тінь кущів,
 Пташиний лине
 Дзвін голосів.
І рвуться в груди
Пісні землі.
О радість! Сонце!
Ви розцвіли.
 Чуття кохання,
 Ти краще всіх,
 Як в росах ранніх
 Іскристий сміх.
На радість поле
Благослови,
Залий духмянцем
Квіток землі.
 О, як, дівчино,
 Тебе люблю —
 В очах збираю
 Любов твою.
Так птаха любить
Пісні і бір,
Блакиті неба
Звабливий зір.
 І я кохаю —
 Аж кров кипить.
 Іскриться юність,
 Душа тремтить.
Танцюй же знову,
Співай пісень!
Хай вічно разом —
Любов і день.

В сніжний вечір,
Тихий, срібно-синій
Вийняв я з грудей своє кохання
І поніс з надією
Дівчині,
Слів набрав, мов квітів, для признання,
Та не вмів я, мабуть,
Передати
Почуття до серця молодого,
Бо воно лишилося
Палати,
Одиноке... кинуте під ноги.

І тоді,
Утративши надію,
Потягнуся серцем до вірша —
Тугою
По вітрі буйнім вію,
Й посміхається заплакано душа...

Приховала дівчина від неньки
Буйні зустрічі в темнім гаю —
Не хотіла тривожить рідненьку,
Заклопотану матір свою.

Не сказала, що грають, як вихор,
Що під місяцем груди блищать,
Та про все те розкажує стиха
Запальних поцілунків печать...

Я губ твоїх шовковий шелест
Почую між тисяч грімів,
Іскринки очей теплоторих
Пізнаю між тисяч вогнів,

Бо ти мені в ноги послала
Дзвінки килими своїх мрій
І тихо в обіймах зів'яла,
Промовивши лоскітно: «Мій...»
Чому ж ти — далеко-далеко?..
Чому ж я — ще далі?.. Й живу?..
Невже ми удвох — тільки спогад?..
А щастя ж було — наяву!..

ЖОВТЕ ЧЕКАННЯ

За утіхою сердечною
Родинною
У минуле, з росяним вікном,
Ти поїхала,
І жовтою жоржиною
Розцвіло чекання під вікном.

Розцвіло воно,
Роз'ятрене розлукою,
Розмахнуло, наче вії, пелюстки —
Жде схвильовано...
Повільно серце стукає...
Час — і той гальмує лет стрімкий...

Цілим вирієм
Летять думки за далями,
Та немає далям тим кінця...
І повірив я,
Що жовтими печалами
Осипаються розлучені серця.

ПІШЛИ ЗІ МНОЮ

Вітри із глини і дощів
Зліпили осінь журавлину,
А нам прощання солов'їв
Послало зустрічі годину.

Останні спалахи дубів
Димлять туманами густими,
А я всміхаюся тобі
Снігами першими, дзвінками.

Уже хурделиць білий сміх
Лютує, злий і нерозумний,
А я стелю тобі до ніг
Свою дорогу, спів і думи.

Пішли зі мною в світ пісень
Крізь ласку губ і гомін кленів?
Пішли крізь чорно-білий день
До днів, роботою натхненних...

Пішли зі мною.

НЕВЖЕ

Я бачив зиму
Серед літа —
Вона в очах твоїх цвіла:
Тріскучу, зриму,
Хуртовиту,
Білки, застуджені до скла...

Ні часу трунок,
Ні потоки
Щедрот і ласки, як на гріх, —
Мені дарунок
Твій жорстокий
Ніхто полегшити не зміг.

Невже нести
Мені довіку
Тягар очей твоїх сумних,
Невже плести
Вінок безликий
Зі зла і гордощів твоїх.

Словами кидаєш, як листям, —
Усе тобі «не хорошо»,
А я ж трояндами стелився
Під слизь примхливих підшов...

Ми такі буваємо безпечні:
Спішимо із ненавистю в слові —
Чорний крок від щирої любові,
А назад же — ціла безкінечність.

Розкидаю спогади про тебе,
Витираю з пам'яті ім'я...
Я не знаю, може, так і треба,
Тільки жаль, що винен в тому я.

Одинокий вогник серед ночі,
Серед ночі спогадів — це ти,
А навколо холодно хлюпоче
Райдуга відтінків темноти,

А навколо сміху жабуриння,
І за ним байдужість, мов павук.
Я іду на вогник, мов дитина.
І надій у серці перестук.

Проведи крізь чорний день, кохана,
Крізь туман зневіри проведи, —
Хай любові сонце знову встане...
І врятує душу... Проведи!

НА ДОБРАНІЧ

Моїй дружині присвячую

Вечір напливає із піснями,
Місяць розправля своє крило,
Сонце натягнуло над полями
Променів основу і зайшло.

Шлях Чумацький вивісив намисто,
Щедре і жагуче, мов колись,
Потім у основу ту барвисту
Блискітки очей твоїх вплелись...

Так щодня — вечірній рідний обрій
Тче для ночі зоряну вуаль...
Будь щаслива, мила! Вечір добрий!
Хай до мене йде твоя печаль.

Хай до мене йдуть усі незгоди:
Сльози, недовіра, біль жалю —
Я їх аж до сонячного сходу
Вистою, приборкаю, присплю,

В першому ж промінні запалю.

ЧИ ДО ЩАСТЯ ОБЛИЧЧЯМ СТОЮ?

Розкажи мені, мила дружино,
Чи слова мої гріють тебе,
Чи то ними наснажена днина
І намисто очей голубе?

Розкажи мені, спів мій весняний,
Чи пісні мої в серці твоїм,
Чи живе в них крилатість каштанів
І принадність далеких країв?

Розкажи. Розкажи і послухай
Нині ще одну пісню мою:
Чи бринять у ній рук твоїх рухи,
Чи до щастя обличчям стою?..

Сіяти нам щастя на печалі —
Раяння збирати і журбу.
Кличте нас щохвилі, сині далі,
Нашу надихаючи сівбу.

Тронія Кохання

В'юн по тернові повився —
Дур за одур зачепився,
Дур за одур зачепився —
Не питайте, хто вродився.

Милий, коханий, журавлику!
Чом ти летиш у далекі світи?
Може, в тих далях заблутишся —
Хоч аліменти плати...

Знов роз'ятрилось кохання,
Як було давно,
Тільки я з ним грав у жмурки,
А тепер — воно...

Дав би все на світі
За багатство вій,
Ой, коли б не вітер
В голові твоїй.

Ти стояла з Борькою
І сміялась так,
Що на вас дивилися
Люди неспроста...

Я й тепер не чую ще
Інших слів, крім тих.
Ні погроз, ні пестоців —
У вухах твій сміх.

І ходжу повз друзів я
І повз рідний дім —
Очі заповишені
Усміхом твоїм.

А оце й по сесії
На «хвостах» пройшов.
Та сиджу і думаю:
Мабуть, це любов...

Ми і наші батьки

ЯБЛУНЕВЕ

Кохала Яблуня Зернятко —
Плекала, щирая, дитячко:
В ранкових купелях купала,
В плодах пахучих колихала,
Найкращим соком напувала,
Над вушком листом щебетала
(Або й пташок іще наймала).
Вітри холодні заступала,
Від злого погляду ховала,
Вночі на зорях чаклувала,
Із сил останніх вибивалась,
Та так годила вже, як знала,
Аж поки зерня в землю впало,
Вона й тоді ще прикривала
Найкращим листям... замовляла...
Та ще й весною віти-коси
Схиляла так, щоб перші роси
На те зерняточко упали,
Як ще й дощі не поливали...
Від сонця теплого й водички
Із того Зерня... вийшла... дичка...

То нащо ж Яблунею бути —
Із жил тягти останні соки,
Хіба на те дається людям
Сердець і дум вогонь високий...

«Сини мої!
Сини мої!
Сини-соколята!

Куди ж це ви?
Чого ж це ви? —
Із рідної хати?..

Покинули,
Покинули
Свою рідну матір?

І ненечку,
І батечка
Так осиротили.
За що ж це ви?..» —

«За те, мамо,
За те, тату,
Що не тому вчили...»

ТІЛЬКИ З БРОДУ

Ще як мати доню чекала,
Вже у мріях брови їй
Малювала.
Гріла їй для купелі роси,
Вроду закликаючи
Стоголосо.
У кравців фантазії мало —
В пелюстковій платтячка
Убирала.
Викохала квітоньку-личенько,
Наче намальовану,
Чарівниченьку.
Дзвонить доня піснею в хаті,
А зятьки під вікнами
Гарцюваті.
Кличуть — аж витьохкують —
кличуть

Вроду її писану —
Чарівничу.
За ворота вивели гуки,
Розпалили полум'я
Вогнеруке.
Із усмішок виткана юнка
Рано заблудилася
В поцілунках.
В райдузі обіцянок милих
Заблудилась дівчина,
Заблудилась.
І ніхто не виведе дівку,
Бо кохала матінка —
Не голівку,
Бо кропила рідная вроду,
Воду набираючи
Тільки з броду.

Тільки з броду...

ВДИВЛЯЙСЯ ПИЛЬНО

Тягне п'яний тінь свою за ноги
По смердінню вигнилих калюж,
На створіння те блювотно-вбоге
Задивились кілька юних душ.

Не дивіться, хлопці, на гидоту,
На оту нікчемну темноту,
Бо найкращі сонячні щедроти
Потемніють навіть у цвіту.

А проте, вдивляйтеся, та пильно,
Щоб назавжди кожен пам'ятав,
Хто в майбутнє ваше синьокриле,
Може, вже сьогодні наплював.

ПРИЇХАЛА МАТИ

До студента приїхала мати —
Рідко в гості, як весни, листи...
Навіть пучечку солі із хати
Не забула йому привезти.

Син зустрів і розцвів на порозі
Допоміг до кімнати зайти.
Серце ж матері мліло в тривозі:
«Ой, насилу знайшла. Ну, а ти?»

Розкажи, як же ти поживаєш.
Покажи-но, де ліжко твоє...»
Про найменші дрібниці питає
Та гостинці йому подає.

«А я так хвилювалась, синочку, —
Ну хоча б ти частіше писав.
Та вже добре, приміряй сорочку —
Батько сам до смаку добирав...»

Вже про все розказала й спитала,
Вже, щаслива, — в зворотній путі...
Вперше хлопця отак схвилювала
Найрідніша людина в житті.

МАТЕРИНСЬКІ ДУМИ

«Сину мій, дитино,
Як же ти сивієш...
Господи, та що це?
Ти ще ж молодий!

І які ж сьогодні
Віють суховії,
Щоб такі зелені
В'янули плоди?

Може, на роботі
Чи в сім'ї неладно?
Може, щось ховаєш? —
Матері скажи...» —

«Що ти, дорогенька.
Все у нас в порядку.
Є, правда, й забава —
Учимося жить». —

«То важка робота —
Важчої немає.
Та й від неї сивіть
В тридцять літ — це гріх.
До чужого краю
Сивину збирати?
Знов — один за всіх?»

ЧЕМПІОН

Швидко батько бігав —
Аж рекорди бив.
Син його за славу
Більше всіх любив.

Так любив, що годі
Слів шукать гучних,
Та війна жорстока
Розлучила їх...

Повернувся рідний
Сивий, мов біда,
Груди у медалях,
А коли сідав,

Заскрипів протезом... —
Син аж остовпів:
«Батьку! Чемпіоне!!!»
Цілий світ — навпіл...

ХАЙ НАМ ЧАСТЕНЬКО ГИКАЄТЬСЯ

Добають мами перонами
В гості до нас — до синів, —
Руки обтяжені гронами
Ласощів, жил, мозолів.

Перед квітковими дуплами
Робляться руки малі —
Роки, прожиті й загублені,
Тягнуть уже до землі...

Мамам уже і не звикнути
Ні до метро, ні до хмар —
Все вимагає в них викупу:
Серця тривожний удар.

Тихо купе колихається —
А невісткам і синам
Легко-легенько гикається
Стуком скупих телеграм.

Хай нам не тільки гикається.

НАДІЯ

З фронтів кривавих зморені
Герої вже не йдуть,
Лиш смертю непоборені
У пам'яті встають...

Край гаю, над дорогами,
Мов квітка степова,
Обшарпана тривогами
На пні сидить вдова.

Сидить, у далеч дивиться
І жде... і жде... і жде...
Чоло додолу хилиться,
Давно не молоде.

В пориві серце з мрією,
Як вітер весняний, —
Живе воно надією:
А може... ще живий...

НА МОГИЛІ

На горі, як смерть, безплідній,
Там, де кров свята пролита,
Обеліском випнулась земля,
Бо у пам'яті народній
Розшукали слідопити
Безіменному — ім'я.

Й на граніті написали...
Привезли і сиву матір,
Що лише надією жила.
Привезли і показали,
Як уміють шанувати
Визволителя села.

Мати стала на коліна,
Обеліск чолом підперла:
«Не діждалась... ти мене прости...
Й тут же
на могилі
вмерла...

На могилі сина
Мати вмерла —

Аж здригнулися хрести!

*І все це — ми,
і все це — наше*

Вибухом, сверделом, молотом, ломом
Ріжуть, рубають і рвуть руду —
Потом зарошений слід рудолами
Тягнуть, пірнувши в кар'єрнім чаду.

Важко й спекотно в тисках котловини,
Тяжко повітря, мов мертвее, спить,
Тонни пилюки сідають на спини,
Бур кулеметом в вухах тріщить.

Кров'ю Рудани окроплені люди
Йдуть крізь хвороби, йдуть —
Завтра з руди кровограйної буде
В мрійне далеке вторована путь...

Той же, хто смів їх сьогодні назвати
Лейбами й дурнями, вмить
Хай на брехні своїй підлій і дикій,
Як на вулкані, згорить!

ОЧІ БОРЦЯ

Щирі друзі, як листя пожовкле,
Розлетілись в людському гаю.
Війни, тюрми, і кров'ю промоклий
Обсихає в житті... на краю.

Очі сиві, глибинно спокійні,
Гостро нижуть на погляд серця,
Відганяють наляканих тінню
Боротьби, що не має кінця,

Дарять віру і щедрість потомкам,
Нагороджують тих, що живуть,
Підбадьорюють ніжно і тонко,
Мов не знають, що в світі є лють.

Очі — зерна. В них зібрані сили,
Що ведуть у прийдешні літа.
Очі — книги. Читати б ми вміли —
І майбутнє, і пройдене там...

АЛЕ...

Цвіло дівча на Україні,
Дзвонило піснею в садах,
Назустріч казці лебединій
На крилах бур у весни сині
Несло кохання на вустах.

Якою ж квіткою назвати
Створіння сонця і добра,
Що вміло в коси заплітати
Проміння зір і запах м'яти,
І гнучкість сивого Дніпра?

Нема такої, ба, немає —
У цілім світі не зросла,
Природа ціла ще не знає
(В її фантазії безкрай!), —
Такою дівчина була.

І він прийшов з глибин душевних,
Такий же юний і дзвінкий,
Такий же лагідно-рожевий,
З чуттям палаючим і ревним,
Торкнувсь дівочої руки...

Але...

Але те сталось в сорок першій...

Колись планету доручали
І в час боїв, і по війні
Царям, пророкам, генералам.
Тепер довірили... мені.

Держу її, неначе згусток
Добра і злоби, і надій,
А раптом руки дар той пустять —
Яким-то буде суховій?!

Та вже й Чорнобиля краплину
Я в серці сина утопив —
Вставайте, люди, помагайте,
Щоб ми не вбили диво з див:
Планету нашу — царство мрій,

Й себе на ній!
Вставайте!!!

УЖЕ ДЛЯ МИРУ СВІТ ВОСКРЕС

О люде світу, що ти робиш:
Усе, що є, в екрани пхнеш,
Будуєш тюрми й стадіони —
Добру і злу не знаєш меж...

Читаю, слухаю — дивуюсь:
Рахуєш мертвих, як голи, —
Коли ж припиниш убивати
І сльози висушиш коли?

Невже планета стане згустком
Зів'ялих дум і безнадій?
Невже над нею пронесеться
Безглуздо-чорний суховій?..

О, як в сердець клавіатуру —
У п'ять мільярдів струн пружних
Я хочу вдарить, щоб здригнулись
Убиті в війнах всіх сліпих...

Встаю, бо знаю: всі ми рівні
Перед водневим палачем,
І не залишиться невинних,
Коли ми світ не збережем.

Встаю й працюю аж рябіє
В очах від справ і від словес,
Бо в думках людськості всієї
Уже для миру світ воскрес.

КОЛИ?

То очі круглі, то вузесенькі,
То колір шкіри не такий.
Боги не ті, не ті традиції —
І війни, війни... і полки...

Коли ж, обличчя зберігаючи,
Всі люди в дружбі заживуть,
Коли ж то межі між народами
Дитячим сміхом поростуть?

Й. В. Гете ПРОЩАННЯ З МОРЯ (переклад)

Схилився на щоглу я плечима,
рахую хвилі бистроплинні.
Прощай, прекрасна Батьківщино,
корабель мчить у далеч синю.

Вікно знайоме на прощання
послало промінь золотий,
мов спогад ніжного кохання,
гіркий, жагучий і святий.

Закривши очі, щоб не бачить
Крізь сльози вікон чарівних,
Відчув страшніше — серце плаче,
у муках стиснуте німих.

Ти утік — за кордони подався,
Опаскудивши батьків поріг.
Щоб змінити ідейні баляси
На смачний з гіркотою пиріг...

Батьківщину не важко покинуть,
Стать колишнім — уміють мерці.
Та найкраща колишня година
Блідне в миті гарячій оцій!

Можна гідність розвіяти й совість
По турбазах америк, європ,
Тільки рабська любов до чужого
Нас веде лише в клітку «холоп»!..

Можна все продавати, людино,
Навіть брехні на рідний город,
Тільки більш не назве тебе сином
Ні один на планеті народ.

Можна злитись на темпи і кроки,
На Свій Хліб, Своє Сонце, Свій Час,
Тільки образ народу високий
Не запакостить жоден із вас —

Будуть слиняві лопатись губи
Всім, хто плюне у наші вогні,
Хто повагу до правди загубить,
Хто посміє сказати їй: «Ні!»

ХОЛОДНІ СЕРЦЯ

Кажуть, є на світі люди,
В котрих вимерзли серця:
Ні звеличить, ні огудить...
Ні вражину, ні отця...

Перевірити схотілось
Частку правди у словах,
Розшукать — дрібненьке діло:
Як байдужість у очах...

Я повів його в лікарню,
В ту, де при смерті лежать —
Каже: «Болість — то їм кара,
Не могли себе держать...»

Я веду у зал одружень
(Чи не лопне льоду лудь):
«Хай радіють, та не дуже —
Ще цей день і прокленуть...»

Йдем у табори-музеї,
Де мільйони полягли, —
Він уста ледь-ледь розклеїв:
«Ті часи уже пройшли...»

Раптом хтось йому на ногу
Ненароком наступив —
О! вогню! Та ще й якого! —
Він би сам усіх спалив...

Ні, немає безсердечних —
Безпощадні тільки є...
Ті, що й смерть беруть за плечі,
Щоб відстояти своє.

*Всьому є межа,
Межі немає лише
глупості й жадібності.*

Народна мудрість

Забрідаю в історію писану
Та й іду, мов по жухлій траві —
Раптом чую: за фактами прісними
Гомонять якісь люди — живі?..

Прислухаюсь, дивуюсь: про що вони?
А вони — про «своє», про «моє»...
Гаманцями трясуть і утробами —
Аж волосся на дибки стає!

Пузирі, мільйонери, мільярдери
Проклинають усе і усіх,
Бо розлука з сваволею в розкоші —
Вічна кара небесна для них...
Не з'їси усього, що на світі,
Не поп'єш усі ріки вина,
Всіх найкращих жінок не закупиш...
Та й кончина у всіх нас — одна!

О людино, жадебна безмежно,
Може, й справді в тобі

Сатана?!

Як ні бога, ні страху, ні совісті, —
Пам'ятай: на тобі вся вина!

БАГАТСТВО ЛЮДСТВА

*Один із американських
дослідників запропонував
зберігати на тривалий час
генетичні статеві клітини
видатних людей... Людство,
якщо забажає, зможе, мовляв,
збільшити число геніїв.*

Із преси

О Земле, Земле, тому ти й бідна —
Не вмієш пасти на видатних...
Усе жіноцтво мерщій заплідною
Любовним даром лише від них!

А щоб не рвати для цілування
Те чоловіцтво від справ земних,
То без відриву від виробництва
Ласкати вчених, співців, святих...

А потім гени — розфасувати,
Ціну повісити, вказати сорт,
І нові тюрми побудувати
Для тих, що зроблять від них аборт...

О Мати-Земле, твої багатства
Не в генах мудрих, а в золотих
Сортирах знаті, у сейфах світу
Залитих кров'ю і жахом лих.

Кривавее багатство наше,
Люди!..

ПЕРЕД РОЗП'ЯТТЯМ

Навколо вік такий двадцятий:
Безбожно лагідний і злий,
А я стою перед розп'яттям —
Який, Ісусе, ти малий...

Тебе голодні гороб'ята
З-під снігу вигребли катам,
А нас уміє чатувати
Людська підступна доброта.

Тобі за ката був чужинець,
Тебе хвалили і сікли,
А нас карає біль родинний,
Байдужість — гірше від смоли.

Тобі доводилось терпіти
Від глузу трьох всього цвяшків,
А ми розіпнуті над світом —
На цілих п'ять материків.

Чого ж ти париш моці й досі
В дощах святих біблейських вод? —
Ти ж був собі всього Христосом,
Який покинув свій народ.

А коли є ти, то прийди
Й сьогодні всіх нас розсуди,
Бо завтра буде дуже пізно...
Та щось не йдеш ти...

РАННІ ПОЗОЛОТИ

Не дивуйте,
Коли по зеленому
Жовтизною посіється сум,
Коли раптом
У літі пісенному
Відшукаєте сиву росу.

Не лякайтесь —
Не сядуть на душу вам
Листопадів іржавих рої.
Це тривоги сердечні витрушують
Золотинки
Найперші свої,

Це найперші
Прозріння у пошуках,
Позолота утрат і розлук.
Це оте,
Що до співу припрошує,
Гармонує сердець перегук.

УЧИТЕЛЬ

Стрівся з учителем, першим...
В школі його не любив:
Квітів ні раз не підносив,
Погляд його не ловив...

Добре учився та й годі —
Думав: «Усе це я сам...»
Він же — як небо, відкритий
Нашим дитячим серцям.

Скільки проспівано весен,
Скільки високих октав —
Стрілися ми через роки...
Першим учитель пізнав:

«...Ваші пригадував лица,
Думав не день і не раз...
Отже, працюєте в школі —
Радий за себе й за Вас...»

Скільки було іще згадок —
Аж забурила кров.
Потім прощання тривожне...
Вчитель зігнувшись пішов...

Вчителю, батьку мій рідний,
Чом так змарнів і зів'яв? —
Мабуть, ти в зошитах наших
Кров'ю своєю писав...

Виберіть, люди, найкращих
І до нестями любіть —
Вчитель, як хліб і як сонце,
Вище любові стоїть!

НАД СВІТОМ

О Кобзарю, великий Тарасе,
Нам ні сили, ні слів не стає,
Оцінити щоб слово прекрасне
І життя титанічне твоє.

Кажуть, пісня твоя жаліслива,
Бо у пісні тій долі сумні;
Кажуть, закликів щедрая злива
Розбудила гарячі дні.

То не жалість — ридання народу,
То — жага велелюдна, сумна.
То — цвітіння на скелі безплідній,
То — сльозами умита весна.

То не заклик на помсту лукаву,
То — найперший наш бій за права.
То — така революцій заграва,
Що не ввійде ні в які слова...

Ти хотів, щоб у світі новому
Тихим словом згадали твій спів —
То ж нема в нас ні хати, ні дому,
Де б твій дух непокірний не жив:

Кожен вірш твій стає заповітом
Для племен, для народів і рас —
Не на кручі стоїш, а над світом,
Прометею наш, вічний Тарас!

НАШІ РІДНІ... КРИВОРІЗЬКІ

Часто я розказую
Дітям про письменників,
І про їхні зоряні,
Лагідні пісні —

Діточки «чомукають»,
Діточки «чогокають»
І таке питаннячко
Ставлять все мені:

«Чом у місті нашому,
В центрі промисловому,
Музи красноперії
Майже не живуть?

Чом оті, що лупляться
Десь тут попід шахтами,
Нам романи з Києва,
Мов дарунки шлють?»

Хто не був учителем,
Той того не знатиме,
Як то важко видавить:
«Я... не знаю... я...»

Милії писателі!
Як я вас виправдував —
Розпинався:
«В кожного
Доля є своя...»

А думками-думами,
Наче корінячками,
В землю цю заглибився,
В працю і в любов;

Кличе вона подвигом,
Кличе вона долями,
Кличе, аж вигукує
Розмахом будов.

Де ж це ви, письменники,
Їздите-буваєте?
Де ж це ви шукаєте
Щастя й правди суть?

Все це тут видовбують!
Все це тут виплавлюють!
Думами робочими
Все це тут кують!

Мату-природа

Вже на проводі визріли
Ноти сірих шпаків —
Пише осінь фантазії
Для старих димарів.

Вже горою здіймаються
Груди синіх вітрів,
Павутинням уквітчаний
Степ, як лунь, посивів.

Щедрий вечір у полум'я
Все, що бачить, несе —
Мабуть, осінь надумала
Переплавити все...

ЧОРНОБРИВЦІ ГРІЮТЬ ОСІНЬ

Віти, хмарами зарошені,
Щось про березень гудуть,
Догоряє килим осені
У простудженім саду —

В пожарищі мокрім блискають,
Всім дощам назло — горять
Чорнобrivці: літа бризками
Сушать осені наряд.

Гріє душу ціла вулиця
У теплі, що з них струмить,
Навіть сірі хмари туляться
Тонкосльозими крильми...

І ніхто не садинокий —
Гріють осінь кароокі.

НЕ ПАЛІТЬ ВОСЕНИ ЛИСТОПАДУ

Не паліть восени листопаду —
Він згорить під снігами і сам,
Не карайте листочки за зраду
Дерев'яним своїм батькам.

То не зрада, то щедрість безмежна,
Коли падає лист до землі,
То несе він себе обережно
На жертвник для тих, хто в імлі.

Не паліть восени листопаду —
Не задимлюйте синіх світів,
Не карайте листочки за зраду —
То не зрада, то подвиг віків...

ОСІННІЙ ЕТЮД

Дзвонять дуби на сполох,
Дзвонять іржавим листом:
«Холод надходить! Холод!
Гострий, як ніж, іскристий!»

Ясен розхристав груди,
Скинув халат черлений —
Проти страшного суду
Кличе повстати клени...

Мужні стають дерева,
Щухне у вітах літо,
Пагонів юнь стала
Піснею — нум бриніти!

Горді стають дерева!

НАПЕРЕДОДНІ

Лютує лютий попід стріхами —
Бурульок роги наставля,
Та вже морози геть поїхали,
І дише в березень земля.

Тепло вітрів уже досмоктує
Терпкі останні леденці,
А попід хмарами промокклими
Бурунють соки пагінці.

І хоч носами ще пошморгують
Хлоп'ята щедро на вітрах,
Та обрій лютому підморгує,
Усмішки сіє на устах...

Напередодні все по-новому,
Напередодні все не так —
Стовпові мариться дубовому,
Що він гілками пророста...

ВЕЧІРНІЙ ЕТЮД

Мов павич, барвистий вечір
Розпустив хмарини-пір'я,
Сонце кублиться, мов курка,
В золотому надвечір'ї.

Ніч взяла у руки обрій
Та й погнала птахів спати.
Я дививсь на неї збоку —
Все зробила так, як мати...

ДІАЛОГ ІЗ СИНОМ

Син:

Бога не можна гнівати,
Чорта дражнити — зле:
Спокій — ознака мудрості...
Треба горіть, але... —

Як же мені рожевості
Й бурю моїх стремлінь
Аж до нудної пенсії
Та донести, скажіть?

Батько:

Правду сказати — не знаю...
Тільки до сліз прошу:
Гнів і любов — окраюй!
Справжнє життя —
не «ушу»!

Вирости, сину, вирости
З тих пелюшок — зумій...
Тільки за грані щирості
Кроку ступить не смій!

ЩО ЦЕ?

Я чую виткану тюльпанами
В'юнку мелодію тепла
І те, що барвами духмяними
Колюча груша розцвіла,

І те, що гілка виколисує
Свій перший немічний листок.
І перша пісня переписана
З очей дівочих, і ставок

Вітрами теплими розгойданий,
І ніч цілунками рясна,
І день запряжений погодами...
Все це — весна!

Кароокий легінь
Чорнобривець
Погляда на айстру білолицю.
А вона, мов лебідь,
Білокрилить,
А вона, як дівка, чепуриться.

Полюбились квіти,
Покохались
Обнімались, ніжились щоранку.
Їм отак би жити...
Та припхалась
Господарка з кошиком із ґанку

І пішла зривати
Похітливо
Мідяки зелені, а не квіти...
І яка ж то мати нещаслива,
Що для грошей виростила діти.

Літературно-художнє видання

КОЗЛОВ Анатолій Васильович

Вірші

Формат 60х90/24. Ум. др. арк. 4,08. Обл.-вид. арк. 2,43.

Видавець Р. А. Козлов
вул. Рокоссовського, 5, 3, м. Кривий Ріг, 50027 097-192-20-77
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 4514 від 01.04.2013

Друкарня С. Г. Щербенка «Літерія»
вул. Рокоссовського, 5, 3, м. Кривий Ріг, 50027 097-192-20-77
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 4561 від 13.06.2013